

5. Kyrylova, O. (2018). Dva kinosiuzhety dekadansu: 1921 rik ("Korabel" G. d'Annunzio ta "Chorna Pantera" V. Vynnychenka) [Two Film Plots of Decadence: 1921 (La Nave by G. D'Annunzio and Die schwarze Pantherin by V. Vynnychenko)]. *Mahisterium*, 71. 61–66.
6. Maslianchuk, T. (2008). Proza Volodymyra Vynnychenka: problema tekstolohii [Fiction of Volodymyr Vynnychenko: Issues of Textology]. Kyiv: Stylos.
7. McGivering, J. "Dray Wara Yow Dee". Notes on the text. (2007, December 2). The New Readers' Guide to the works of Rudyard Kipling. http://www.kiplingsociety.co.uk/rg_drawayara_notes.htm
8. Nazarenko, M. (2004). Okhota na chernuyu panteru (Nabokov i Vinnichenko) [Hunt for a Black Panther (Nabokov and Vynnychenko)]. *Russkaya literature. Issledovaniya*, V. 192–201.
9. Pliushch, B. (2012). Osoblyvosti vidtvorennia v anhlomovnykh perekladakh kontrastnosti yak providnoi rysy idiosyliu V. Vynnychenka [Translation Peculiarities of the Contrast as the Primary V. Vynnychenko's Idiostyle Feature in English]. *Filolohichni traktaty*, 4, 2. 65–70.
10. Rudnytsky, L. (2019). The disinherited dramatist on the reception of Vynnychenko's plays in Germany. *Preparathian bulletin of the Schevchenko scientific society*, 2(54). 175–187.
11. Soroka, M. (2012). *Faces of Displacement: The Writings of Volodymyr Vynnychenko*. Montreal and Kingston: McGill-Queen's University Press.
12. Tarnawsky, M. (2003). Book Review. Volodymyr K. Vynnychenko, *Notes of a Pug-Nosed Mephistopheles*, trans. Theodore S. Prokopov; Volodymyr Vynnychenko, *Selected Short Stories*, trans. Theodore S. Prokopov *Journal of Ukrainian Studies*, 28(1), 141–142.
13. Vynnychenko, V. (1991). *Vybrani piesy [Selected Plays]*. Kyiv: Mystetstvo.
14. Vynnychenko, V. (2020). *Black Panther and Polar Bear*. Melbourne: Bayda Books.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Богдан Стасюк – кандидат філологічних наук, обраний доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: лінгвістичні моделі перекладу, проблеми перекладацької еквівалентності та адекватності, історія художнього перекладу в Україні.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Bohdan Stasiuk – Candidate of Sciences (Philology), elected Associate Professor at the Chair of Translation, Applied and General Linguistics of the V. Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Scientific interests: linguistic models of translation, problems of the translation equivalence and adequacy, history of literary translation in Ukraine.

УДК 81'25

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.92>

ПЕРЕКЛАД СУЧАСНОЇ ПОЕЗІЇ: МОЖЛИВИЙ ЧИ НІ?

Ірина ЧЕРНИШЕНКО (Кропивницький, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6927-4470>

e-mail: chernyshenko.iryana@gmail.com

Наталія ГРЕЧИХІНА (Кропивницький, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1859-9624>

e-mail: Grechikhina@gmail.com

ЧЕРНИШЕНКО Ірина, ГРЕЧИХІНА Наталія «ПЕРЕКЛАД СУЧАСНОЇ ПОЕЗІЇ: МОЖЛИВИЙ ЧИ НІ?». Стаття присвячена труднощам перекладу поетичних текстів, які містять в собі «неперекладні елементи». Мова, зокрема, йде про можливість адекватного перекладу сучасного вірша англійської мови, який повністю складається з віддієслівних іменників з суфіксами – *er* та *-or*, на кшталт *teacher, talker, corrector*. Постає питання, чи можливо передати це у перекладі. Автори доводять думку, що головне у перекладі вірша – це збереження образу, який у свою чергу, складається із змістовних сем. Повторюваність форм можна передати за допомогою перекладацької трансформації компенсації. У статті надаються та аналізуються декілька варіантів перекладу, виконаних авторами та студентами. Вказано на основні завдання перекладача, та типові помилки, допущені у перекладі.

Ключові слова: поетичний переклад, образ, намір автора, сема, віддієслівний іменник, суфікси –er та –or, трансформація компенсації, повтори, помилки.

CHERNYSHENKO Iryna, GRECHYKHINA Natalia “TRANSLATION OF MODERN POETRY: POSSIBLE OR NOT?”. The article deals with the difficulties and problems of adequate translation of the modern poetic text. Traditional aspects of translation are described and analyzed. The main perspective of the authors is that the rendering of the image in poetry is the most important task of a translator. Image means the thoughts and aims of the author. It consists of the semes which can be described, counted and analyzed. The more semes translator can render, the more adequate the target text is. Thus, the proposed translations have been analyzed from the point of view of the number of rendered semes.

One more difficulty is the translation of lexical and grammatical forms which do not exist in the target language. The original text under analysis consists completely of verbal nouns with suffixes –er and –or. The total number of them in the verse is 54. There were practically no other parts of speech used. The question for the investigation was – how to render and preserve them in translation?. The authors have analyzed the ways of rendering of these lexical and grammatical forms and have come to the conclusion that translation is possible. Such forms can be translated either by nouns or by verbs.

Another problem under analysis was a task of rendering the grammatical repetition of forms. As we have mentioned, in the original text the whole verse consists of the nouns with suffixes –er and –or. In Ukrainian it is impossible. But the authors tried to use the transformation of compensation. We tried to compensate repetition by other forms of repetitions – phonetical, morphological, lexical, grammatical and syntactical. As a result the text of translation is also full of repetitions and it makes it interesting and unusual.

The proposed original text was translated by us – teachers and students. It was actually their first attempt in poetic translation. They were thrilled. All the aspects were analyzed in class, all mistakes were discussed, but we have presented (by their consent) some versions of translation. This gives the article the practical character and lots of material for further analysis.

Some typical mistakes are also analyzed in the article. And they provide the reason for further thinking, experimenting and translating.

Key words: poetic translation, image, author’s aim, seme, verbal nouns, suffixes –er, –or, compensation, repetitions, mistakes.

Актуальність проблеми. Питання, пов’язані із різними особливостями та проблемами поетичного перекладу, звісно не є новими як в вітчизняній так і в зарубіжних теоріях перекладу. Неодноразово перекладачі та перекладознавці зверталися до тих або інших питань поетичного перекладу. Але усі погоджуються, що ця тема є практично невичерпаною, оскільки саме поетичний переклад і сьогодні вважається одним із найскладніших видів перекладу. Деякі скептики від перекладу взагалі стверджують, що адекватний переклад поезії є неможливим. Ми вважаємо, що вітчизняна теорія та практика перекладу вже не раз довели, що такий переклад можливий. І використання трансформації компенсації під час поетичного перекладу відіграє ключову роль.

Отже, **метою статті** є спроба здійснити адекватний переклад поетичного тексту, зробити його аналіз та довести, що за допомогою трансформацій граматичної заміни та компенсації, такий переклад є можливим, не дивлячись на неперекладність окремих елементів тексту. **З невіршених раніше частин загальної проблеми** ми хочемо зазначити проблему перекладу віддієслівних іменників із суфіксами –er, –or та способи їх перекладу з англійської мови українською. Не остаточно вирішеною є також проблема перенесення та збереження образу вірша. Ми доводимо у статті, що образ складається в низки сем, більшість яких і треба зберегти у перекладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перерахувати усіх авторів, які зверталися до питань поетичного перекладу є майже неможливим завданням через велику їх кількість. Але ми згадаємо загальні витоки поетики та теорії поетичного перекладу та нещодавні роботи. Поетика, як розділ теорії літератури, ставала об’єктом дослідження таких теоретиків літератури та перекладу як О.О. Потебні, Р.О. Якобсона, М.М. Бахтіна, Б.М. Ейхенбаума, О.М. Веселовського, В.Н. Комісарова, В.В. Коптілова, Я.Й. Рецкера та інших. Серед статей, які виходили в останні роки можна зазначити наступні: М.В. Адаменко "Особливості перекладу сучасної англійської поезії", В.М. Єрмоленко "Стилістичні особливості перекладу поетичних текстів українською мовою", К. Яблуновська "До питання відтворення жанру в поетичному перекладі", С. Ревуцька, Т. Жужгіна-Аллахвердян, В. Введенська,

С. Остапенко, Г. Удовіченко "Особливості художнього перекладу: граматичний аспект : монографія", Л.В. Губа "Основні проблеми поетичного перекладу".

Постановка проблеми.

Якось на День вчителя цього навчального року нам у привітання прийшов лист із чудовим і досить відомим в Інтернеті віршем англійською мовою про вчителя. По-перше, нам сподобався сам зміст твору, який вичерпно описує важливість, складність і різноманітні аспекти цієї професії. Але головне, що привернуло нашу увагу як філологів, – це краса форми. Вірш повністю складається з віддієслівних іменників за відсутності дієслів та інших частин мови. І ми відразу поставили собі питання – чи можливо взагалі перекласти цей твір і зберегти красу його будови? Першою відповіддю було – ні. Але ж ми навчаємо своїх студентів, що адекватний віршований переклад будь-якого віршованого тексту є можливим. Отже, ми із студентами проаналізували цей вірш з точки зору різних аспектів і здійснили спробу перекладу. Результати цього експерименту і подаються у статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розгляду можливості перекладу та для аналізу запропонованого вірша, слід викласти деякі теоретичні положення стосовно питань особливостей поетичного перекладу.

Почнемо з питання адекватності перекладу. Одним з найширше вживаних визначень адекватного перекладу є визначення В.Н. Комісарова "Адекватним називається переклад, який забезпечує прагматичні задачі перекладацького акту на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності, не припускаючи порушень норм чи узусу МП, дотримуючись жанрово-стилістичних вимог до текстів даного типу і відповідаючи суспільно-визнаній конвенційній нормі перекладу" (Комісаров, 1990: 35). У нежорсткому вживанні "адекватний переклад" – це "гарний" переклад, який виправдовує очікування й надії комунікантів та осіб, що оцінюють якість перекладу (Там само).

Компонентами цього визначення є: 1) збереження прагматики тексту (вплив тексту та задум автора); 2) еквівалентність перекладу; 3) не порушення норми та узусу мови перекладу (сюди ми б включили зміст та форму тексту); 4) збереження жанру та стилю; 5) відповідність конвенційній нормі (сьогодні – це адекватний переклад). Отже, необхідно зберегти й передати ці компоненти тексту. Саме за ними ми і аналізувати текст перекладу.

Почнемо з одиниці перекладу. У переважній більшості писемного перекладу одиницею виступає слово або словосполучення. Але, загально відомо, що одиницею поетичного перекладу є образ вірша, тобто цілий текст. Поетичні твори передають почуття автора, що потім сприймаються читачем. Передача почуттів можлива шляхом створення образу. Образність – це відмінна риса поезії, створеної будь-якою мовою. "Дієвість образу ґрунтується на тому, що він відтворює у свідомості читача минулі відчуття, пожвавлюючи спогади про зорові, слухові та інші чуттєві переживання. Сприйняття стає живим і конкретним. Образи, створенні текстом художнього твору, є вторинними по відношенню до образів реальної дійсності. Такий образ можна визначити як відрізок тексту, що відтворює у свідомості читача відчуття, емоції й почуття, які закодував у тексті поет. Отже, правильно відтворений у перекладі образ не спотворює зміст цілого поетичного твору (Адаменко, 2012: 251).

Першочерговим завданням для перекладача стає аналіз образу, який створює автор у ньому. Для такого аналізу надаємо (нарешті) оригінал тексту, що став предметом вивчення та перекладу:

What is a Teacher?

*A walker, a talker, a corridor stalker
A leader, director & tactful corrector
A role-model, tutor, a whiz with computer
A natural persuader, a daily first-aider
A reader, a writer, reports all-nighter
A printer, protector, a problem deflector
A marker, a setter, a sender of letter
A natural orator, a known confiscator*

*A divider, decider, a spare pen provider
 A cutter, a sticker, a fair-minded picker
 A debater, relater & smile reinstater
 A pairer, a carer, a lesson preparer
 A defender, a lender, a broker & mender
 A creator, inventor, inspiring mentor
 A smiler, a filer, a stay back a while
 A parent reminder, lost property finder
 A keen finder-outer, & sometimes a shouter
 A describer, reviser, a trip organizer
 A thinker, a winker, a covered in inker
 An on your sider & staff-room resider*

That's what makes a Teacher!

(Copyright Joanna Miller 2012).

Постає питання – з чого складається образ вірша? На нашу думку він складається з окремих сем, які і треба спробувати передати в перекладі. Загальний образ пропонованого вірша – "хто такий вчитель?" (зазначено у заголовку та в останньому рядку) та "що саме він робить" (оскільки усі віддієслівні іменники позначають дію).

Тут одразу постає питання і форми, оскільки вірш саме і характерний тим, що складається лише з віддієслівних іменників (у кількості 54 віддієслівних іменника, 2 дієслів та ще декількох прикметників). Віддієслівні іменники майже відсутні в українській мові. Вони можуть перекладатися або іменниками або дієсловами. Пор.: *a swimmer – плавець, a walker – той, хто прогулюється, a packer – той, хто пакує, a singer – співак, a teacher – вчитель*. Але, відразу видно, що в перекладі не відбувається повторення форми. В англійській мові усі іменники у цьому вірші мають суфікс **-er** або **-or**. Як ми зазначали, саме в цьому і полягає краса та особливість цього вірша.

Ми спробували скласти список сем вірша. Це практично дослівний та підрядковий переклад оригіналу:

- Сема 1: хто такий вчитель?.
- Сема 2: той, хто багато ходить.
- Сема 3: той, хто говорить.
- Сема 4: той, хто зупинить вас у коридорі.
- Сема 5: лідер.
- Сема 6: керівник.
- Сема 7: той, хто тактовно вас виправить.
- Сема 8: рольова модель для інших.
- Сема 9: репетитор.
- Сема 10: той, хто майстерно вправляєтсья із комп'ютером.
- Сема 11: той, хто легко і природно може вас переконати.
- Сема 12: той, хто може надати першу невідкладну допомогу.
- Сема 13: той, хто читає.
- Сема 14: той, хто пише усю ніч пише звіти.
- Сема 15: той, хто роздруковує.
- Сема 16: захисник.
- Сема 17: той, хто вирішує проблеми.
- Сема 18: той, хто робить щось своїми руками.
- Сема 19: той, хто розміщує когось або щось у певні місця.
- Сема 20: відправник листів.
- Сема 21: природній оратор.
- Сема 22: конфіскатор речей, владу якого визнають.
- Сема 23: той, хто щось ділить або розділяє на групи.
- Сема 24: той, хто приймає рішення.
- Сема 25: той, хто дає запасну ручку.

- Сема 26: той, хто щось вирізає.
Сема 27: той, хто клеїть стікери.
Сема 28: той, хто збирає чесні думки.
Сема 29: той, хто організовує та бере участь у дебатах.
Сема 30: той, хто спілкується.
Сема 31: той, хто поверне вам посмішку.
Сема 32: той, хто буде вам парою на уроці.
Сема 33: той, хто піклується.
Сема 34: той, хто готує заняття.
Сема 35: захисник.
Сема 36: той, хто позичить вам речі.
Сема 37: той, хто знайде вам житло.
Сема 38: той, хто відремонтує.
Сема 39: той, хто створює.
Сема 40: винахідник.
Сема 41: той, хто надихає.
Сема 42: той, хто посміхається.
Сема 43: той, хто складає папки.
Сема 44: той, хто на деякий час вас затримує.
Сема 45: той, хто нагадує щось вашим батькам.
Сема 46: той, хто знаходить загублені речі.
Сема 47: той, хто шукає майстерно назовні.
Сема 48: той, хто іноді кричить.
Сема 49: той, хто описує.
Сема 50: той, хто перевіряє.
Сема 51: той, хто організовує подорожі.
Сема 52: той, хто думає.
Сема 53: той, хто підморгне вам.
Сема 54: той, хто вкритий чорнилами.
Сема 55: той, хто на вашому боці.
Сема 56: той, хто "живе" в учительській.
Сема 57: все це робить вас учителем.

Усі ці семи і складають образ вірша та створюють ті почуття, які заклав автор. Але у даному випадку англійська мова дозволяє викласти це все лаконічно і навіть із ритмом та римою. Умістити усі семи у формі «той хто...» в один вірш українською мовою неможливо. То що ж робити?

М.В. Адаменко зазначає, що "адекватність (вірність, точність) треба розуміти діалектично, а не з позицій буквалізму. Крім того, залежно від цільової настанови перекладача співвідношення значеннєвої, стилістичної та прагматичної адекватності може варіюватися" (Адаменко, 2012: 249).

Під час поетичного перекладу неминучі істотні перетворення багатьох аспектів оригіналу. "Для того, щоб передати правильно інший образ або фразу, у перекладі їх іноді необхідно зовсім змінити. Відповідний образ, так само, як і відповідна фраза складаються не завжди у видимій відповідності слів" (Белинский, 1953 – 1959: 18).

Перекладач показує прості ідеї автора, дещо видозмінюючи їх, використовуючи такі прийоми перекладацької трансформації як, генералізація, модуляція, експлікація, граматичні заміни, компенсація.

Можливість перекладу з однієї мови на іншу розуміється як можливість вираження тих самих думок засобами різних мов. Коли ми здійснювали переклад, то поставили завдання зберегти максимальну кількість сем, а головне – прагматику. Прагматичний потенціал тексту – це той вплив, який здійснює текст на читача. Очевидно, що автор мав за мету описати багатогранність та важливість професії вчителя, і ті почуття, які вчитель викликає у нього. У кожного з нас є власний портрет вчителя. Ця особистість завжди важлива у житті всіх людей.

Отже, перекладач, маючи на меті бути прагматично нейтральним і не додавати зайвих особистісних конотацій, повинен передати те, що є спільним для більшості у національній свідомості.

Саме на такі аспекти ми спиралися, коли робили переклад вірша:

(Переклад №1)

То хто ж він – учитель?

Це той, хто говорить,
 А в коридорі –
 Він вчасно і спритно вас заспокоїть.
 Він – лідер, і лікар,
 Модель він, і спікер.
 Друкує і пише,
 Весь час спонукає,
 Він мріє і марить,
 І вихід шукає
 Будь-де, будь-коли,
 Будь із ким і повсюди.
 Він думає думи
 Й не піде нікуди.
 Ночами не спить,
 Гадаючи як ви.
 А вранці приходить,
 Зібравши всі краплі –
 Всі краплі терпіння,
 Всі краплі любові,
 С бажанням спасіння,
 Не завжди суворий.
 Це той, хто подзвонить батькам, коли треба.
 І вам, якщо буде у тому потреба.
 Це той, хто у мандри вас забере,
 І той, хто наснагу вам принесе.
 Він ручку вам дасть,
 Спитає: «Ти краще?».
 Останнє віддасть,
 Крім надії на щастя.
 Він вам підморгне,
 Він вам допоможе
 Він вас захистить,
 І зробить, що може.
 Та хто ж він? – Правитель?
 Та ні, і не схоже.
 Ми – діти, допоки
 У нас є учитель.

(переклад наш – Чернишенко І.А.).

Спробуємо підрахувати скільки змістовних сем було збережено. Загальна кількість – 27 сем (семи 1, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 25, 30, 31, 33, 35, 36, 39, 40, 41, 45, 48, 51, 52, 53 – збереженні). Це майже вдвічі менше, ніж в оригіналі. Але деякі семи про діяльність вчителя були додані (напр. – "надія на щастя", "правитель", "ночами не спить", "краплі терпіння та любові", "спасіння", "ми відчуваємо себе дітьми, поки у нас є учитель"). Таким чином, ми вважаємо, що цілісний образ (33 семи) та почуття й емоції (прагматика) були збереженні.

Повертаємося до питання збереження форми. Як ми зазначали, віддієслівні іменники можуть перекладатися українською мовою дієсловами та іменниками (що відображається у

перекладі сем). В оригіналі було використано 54 віддієслівних іменника, 2 дієслова та деякі прикметники. У запропонованому перекладі використано 27 дієслів, 24 іменника та деякі прикметники. Разом 53 форми, що є абсолютно адекватною передачею форми вірша.

Але що робити з питанням повторюваності форм із суфіксами -eg та -og. Звісно, що в українській мові цього зберегти неможливо. Тут можна використати перекладацьку трансформацію компенсації. Ми поставили собі за мету "погратися" та повторити деякі форми, що могло б додати особливості віршу. Були здійснені повторення на різних рівнях – фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному. Наприклад, «лідер і лікар», «мріє і марить», «думає думи» – фонетичний, «будь-де, будь-коли, будь із ким», «він вам, він вас...» – морфологічний, «всі краплі, всі краплі терпіння, всі краплі любові...» – лексичний, «це той, хто...» – синтаксичний.

Стосовно аспекту збереження жанру та стилю. Загальною тенденцією при перекладі віршів можна вважати намагання перекладачів відтворити ритм першотвору, зберігати кількість складів та розташування акцентів відповідно до розміру вірша. Але з іншого боку, сучасна англійська поезія характеризується відсутністю рими, що може стати додатковою проблемою перекладу. У перекладі ми однозначно зберегли жанр – вірш. А саме, була використана рима, як основна ознака вірша. Однак, зазначимо, що ми не ставили за мету поглиблюватися в аналіз та збереження ритму та розміру, як складових форми вірша, оскільки це взагалі була наша перша спроба віршованого перекладу. Таку ж саму задачу ми не ставили перед студентами, які брали участь в експерименті. Завданням було зосередитися на перенесенні образу та можливої компенсації форми.

Залишається аспект еквівалентності перекладу. В.Н. Комісаров розрізняє три види еквівалентності: потенційно досягну еквівалентність, перекладацьку еквівалентність та повну еквівалентність (Комісаров, 1990: 45). За його визначеннями, потенційно досяжна еквівалентність – це максимальна спільність змістів двох рівнозначних текстів, яка допускається відмінністю мов, якими створено ці тексти. Перекладацька еквівалентність – це реальна змістова близькість текстів оригіналу та перекладу. Межею такої еквівалентності є максимально можливий ступінь збереження оригіналу у перекладі, проте в кожному окремому перекладі змістова близькість до оригіналу в різному ступені та різними способами наближується до максимальної. Під повною еквівалентністю В.Н. Комісаров розуміє передачу в перекладі змісту оригіналу, який розглядається як уся сукупність інформації, що міститься у тексті, включно з емотивними, образними, естетичними та іншими функціями мовних і мовленнєвих одиниць [там само].

Таким чином, у нашому перекладі ми досягли перекладацької еквівалентності, оскільки змістова, тобто образна близькість оригіналу та перекладу була досягнута. Не збереглися граматичні форми, оскільки вони не існують у мові перекладу, але за допомогою трансформацій граматичної заміни та компенсації цілісний образ вірша вдалося зберегти.

Хочемо звернути увагу на ще одну думку М.В. Адаменко, яку ми повністю поділяємо. Він зазначає, що проблема художнього перекладу – це співвідношення того, що хотів донести читачу автор і того, що зберіг перекладач. Художній переклад обумовлений не лише об'єктивними факторами, але й суб'єктивними. Жоден переклад не може бути абсолютно точним, тому що кожна мова відрізняється своїм складом, в ній просто може не бути таких слів, які би точно відобразили те, що хотів виразити автор, тому і не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного об'єму інформації. Тут головним фактором є особистість перекладача, який при перекладі тексту обов'язково випустить щось із змісту, а також його бажання показати чи не показати всі особливості оригіналу. Закономірністю є те, що при перекладі твору на іншу мову, в силу мовних розбіжностей, асоціативні зв'язки руйнуються. Щоб твір продовжував «жити» в новому мовному середовищі, перекладач повинен прийняти на себе функції автора і відтворити творчий процес його створення і заповнити новими асоціаціями, які викликали б нові образи, властиві даній мові (Адаменко, 2012: 250).

Це доводить той факт, що переклади різних перекладачів будуть різнитися. На нашу думку, головне, щоб вони передавали образ вірша, почуття автора та деякі лексичні,

стилістичні та граматичні особливості. У нашому експерименті ми запропонували студентам на добровільній основі зробити переклад запропонованого вірша. В результаті отримали 27 перекладів. Вірш перекладали студенти 2 курсу факультету іноземних мов Центральноукраїнського педагогічного університету імені Володимира Винниченка та студенти 2 курсу Центральноукраїнського національного технічного університету. Усі вони різні, але їх так само можна проаналізувати з точки зору збереження аспектів адекватного перекладу. На жаль межі статті не дозволяють представити усі переклади, тож ми проаналізуємо ще один переклад та надамо лише декілька цікавих з нашої точки зору, перекладів. Зазначимо, що для усіх студентів це був перший досвід поетичного перекладу.

(Переклад №2)

Так хто такий вчитель?

Учитель – це складна робота.
 А ви замисліться на мить –
 Хто завжди вам допомагає,
 І хто помилки виправляє,
 Хто ручку дасть, коли нема,
 Та підбадьорить жартома?
 Хто в коридорі завжди зловить
 Та гулю вам не дасть набить?
 Це той, хто мамі не подзвонить,
 Аби ваш спокій зборонить.
 Ще він за вами і догляне,
 Проблеми вирішить складні.
 А потім лагідно погляне,
 Забувши біди вам усі.
 А інколи, і накричати він може,
 Суворо дивлячись на вас,
 Але ніколи він не зможе
 В біді покинути весь клас.
 Він й репетитором побуде,
 Та ще й оратором на мить,
 Він бездоганно допоможе
 Усі задачі зрозуміть.
 Він винайде для вас, ну будь що,
 Аби ви слухали його,
 І розуміли, що без нього
 Не пам'ятали б ви всього.
 Він – захисник для нас, опора
 І в дні веселі і сумні
 Учитель буде з нами поряд
 І дасть пораду залюбки.
 Не дивлячись на негаразди,
 Які бувають у житті,
 Учитель завжди посміхнеться
 І не покине в самоті.

(переклад виконала студентка 2 курсу спеціальності «Переклад» Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка **Студенецька Маргарита**).

Кількість рядків у перекладі – 35 (в оригіналі – 20). Зазначимо, що в оригіналі в одному рядку вжито про 3-4 семи саме завдяки віддієслівним іменникам. Тому, допустимо, що у перекладі кількість рядків більше, оскільки один рядок передає лише одну сему.

У перекладі збереженні 22 наступні семи (з 56 в оригіналі): сема 1, сема 4, сема 7, сема 9, сема 16, сема 17, сема 21, сема 25, сема 26, сема 27, сема 30, сема 31, сема 33, сема 35, сема 36, сема 39, сема 40, сема 41, сема 42, сема 45, сема 48, сема 55. Отже, майже половина усіх сем збережена. Переклад має риму, ознаки ритму, хоча слід зазначити використання розмовних лексичних одиниць – *набить, зрозуміть*. У перекладі використано 23 іменники, 26 дієслів та 3 дієприслівника. В цілому це покриває 56 віддієслівних іменників в оригіналі. Не дивлячись на те, що сем відтворено трохи менше, ніж у першому перекладі, на нашу думку, образ вірша збережений – хто є вчитель і що він робить, а отже переклад відбувся.

Наводимо ще декілька перекладів. Ми подаємо їх в авторській редакції. Звісно, що в них є досить багато недоліків з точки зору професійного перекладу і вони не претендують на друк в поетичних виданнях. Студенти лише тільки навчаються перекладу, або взагалі робили першу спробу написання віршів. Ми аналізували помилки на заняттях. Хочемо зазначити, що тут спостерігається певна тенденція. Намагаючись відтворити віддієслівні іменники, студенти створювали форми, які не існують в літературній українській мові, але можуть пояснюватися інтерференцією мов (англійської та російської): *оберігатель, в приміщенні перебуватель, речей відшукатель, в займи даватель, обиватель, поїздок влаштуватель, писець, складач звітів, установник, дільник, сперечальник, позикодавець, посмішок постачальник, розбивач і відновник, посміхач, крикун, моргун*. Крім того, наявні випадки вживання розмовних діалектичних граматичних форм: *наставля, задава, захища, виріша, віддава, виставля, вспіва, присмиря, слугува, відправля*. Також, наявні помилки використання русизмів та відсутній ритм і рима. Деякі з перекладів можна назвати білим віршем. Але така тенденція так само існує в сучасній поезії, зокрема в англійській. Усі ці приклади є порушенням одного з аспектів адекватного перекладу, а саме – порушення норми та узусу мови перекладу.

Отже, з одного боку, переклади не досконалі, але вони передають образ вірша та задум автора, з іншого – це можна назвати творчістю та митецькими спробами молодих поетів. Усе залежить від суб'єктивної оцінки кожного. Але чи не є поетичний переклад, як такий, та його оцінка досить суб'єктивними явищами? Особисто ми вважаємо, що усі переклади (включно з нашим) є досить цікавими з точки зору філології, але з точки зору поезики вони є досить «сирими» та потребують доробки.

Переклад № 3	Переклад № 4	Переклад №5
Хто такий вчитель?	Хто ж такий вчитель?	То хто ж він - учитель?
Він ходить, говорить, коридором простує, Веде, направляє і редагує, Виступає зразком, додатково навчас, З комп'ютером управлятися хист має. Майстерно вмовляє, щодня виручає, Пише, читає, листи надсилає. До пізньої ночі звіти складає, Друкує, боронить, від проблем укриває. Ставить оцінки, на шлях наставляє. Заборонені речі він вилучає. З промовами вміло він виступає. Ділить, вирішує, олівця позичає. Ріже, приклеює, і опікає.	Ходить, говорить й коридори пильнує. Він лідер, який і не тільки керує, А також тактовно усе скорегує. Для когось зразок, а для когось наставник. В комп'ютерах також мастак незвичайний. Запевнить захистить, удень допоможе. А згодом вночі безліч звітів напише. Налагодить працю, відправить він лист, Також дуже чесно відзначить ваш хист. Для нього то легко – позичити ручку, Й забрати із парти ту зайву дрібничку.	Це той, хто уроки цікаво проводить, І, коли треба, залюбки підбадьорить, Все виправить, на помилки вкаже, Виручить завжди і як краще підкаже. Це той, хто порадить й завжди захистить. Він той, хто допоможе та прихистить, Весь час буде поруч і дасть настанови. Скаже він також натхненні промови, Спитає як справи і настрій підніме, Повчатиме завжди і тепло обніме. Це приклад наслідування, справжній взірць,

<p>Дискутує він, переказує, ділить на пари, Завжди за справедливість він виступає. До уроків готується, настрої здіймає. Учнів своїх повсякчас захищає. Руйнує і лагодить і позичає, Творить, вигадує, до мистецтва привчає. Посміхається він і справи зшиває. Проблеми вирішує, загублені речі шукає. І неодмінно батькам він про все докладає. Іноді гримає і виправляє, Опис дає, екскурсії виряджає. Мандрує, прощає, у чорнилі втопає. До учнів прихильний, у вчительський проживає. Ось яким вчитель буває!</p> <p>(переклад Чорної Яни, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>	<p>Розділить, поріже та стікер приклеїть, На пари поділить, відхилить проблеми. Влаштує дебати, урок приготує, Розкаже цікаво та учнів згуртує. Як сильно потрібно, то винайде прилад! Завжди посміхнеться, і цим нагадає, Як добре, що вчитель також надихає! Загублені речі знайти допоможе, І будь-яку подорож організувати зможе. Якщо ти правий, він тобі повірить. Усе він опише й усе перевірить. Учитель подумає і підморгне, А потім в учительську гордо піде.</p> <p>(переклад Прокопчук Юлії, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>	<p>Помічник, винахідник, а також творець. Учитель – це лідер, наставник, мудрець, Письменник, мислитель, і ще він – митець. Учитель – це той, хто завжди допоможе, той, хто в біді залишить не спроможний. Завжди він поруч, як ангел-хранитель. Така ж його доля, такий він – учитель.</p> <p>(переклад Болгуновської Карини, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>
--	--	--

Переклад № 6	Переклад № 7	Переклад № 8
<p>Хто такий вчитель?</p> <p>Він лідер, директор, репетитор та лектор. Він вам посміхнеться й тактично підправе, Для вас співрозмовником й приятелем стане. Про вас він піклується, вас захищає, Проблеми вирішає, батькам нагадає. Зламає та виправить, В коридорі спіймає. Він ручку надасть, та вас перевіре, Підморгне, нагадає, Іноді прикрикне, посперечається з вами. Він проблеми вирішує, на вашу сторону стане, Примір для наслідування, пише, друкує, Всю ніч він звітує. Він вправний з комп'ютером, до пар він готовий, Листи надсилає, маркує,</p>	<p>Хто такий вчитель?</p> <p>Любитель прогулянок, розмов й чергування, Зразок для наслідування, репетитор й геній програмування. Той, хто майстер умовляти й щоденно першу допомогу надавати, Чудовий читач, пишець й складач усю ніч звітів. Той, хто малює, захищає й уміє проблеми відбивати, Взірець, установник й відправник листів. Той, хто гарно розмовляє й знаний щось конфіскувати, Дільник, рішучий і поділиться ручкою із запасів. Той, хто змонтує, зліпить й справедливо зможе обрати. Сперечальник, позикодавець й посмішок постачальник. Той, хто з'єднає, догляне й допоможе урок підготувати. Захисник, компромісний,</p>	<p>Хто такий вчитель?</p> <p>Приходить він рано, говорить він гарно, Бешкетників спинить, на путь наставля. Він виправить справно, запевнить спокійно, І цілі він учням щодня задава. Він пише й читає завжди бездоганно, Та й учнів від всього і всіх захища. І лист він відправить, і рішення прийме, Він швидше за всіх все завжди виріша. І всім він чим зможе давно допоможе, Все краще він учням своїм віддава, Все добре пояснить, д/р перевірить, Оцінки він чесно усім виставля. Він посмішку учням усім завжди дарить,</p>

<p>розділяє. Він кожен день допоможе, Перекаже, опише, набире, обріже. Затримає в класі, і висновки зробить. Він пари підбирає та вас переконає. Ваш оберігатель, в штатному приміщенні перебувателю, Речей відшукатель, коли треба в займи даватель, Обиратель, поїздок влаштувателю. Для вас він і стікер, й з трибуни оратор, Речей конфіскатор, надихач та творитель, В шухляді хранитель та навіть мислитель. Й це все робить вчитель. (переклад Сичової Валерії, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>	<p>розбивач і відновник. Той, хто створює, відкриває і наставник, що надихає. Посміхач, хранитель і на деякий час провідник. Той, хто піклується й втрачене добро зуміє віднайти. Чуйний, але іноді крикун. Той, хто описує, перевіряє й уміє захоплені подорожі організувати. Мислитель, моргун і покритий в чорнилі. Той, хто завжди на вашій стороні, але у кімнаті персоналу проживає. То ж хто такий вчитель? (переклад Шумило Аліни, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>	<p>Батькам все весь час нагадать він в співа. І втрачені речі завжди познаходить, І всіх заспокоїть, слабких захища. Урок підготує, і вихід знаходить, І між собою він всіх примиря. Комп'ютер він включить, і друку научить, І прикладом учням своїм слугував. Та злити не треба, бо може і гримнуть, К директору він забіжак відправля...</p> <p>(переклад Назаренко Анастасії, 2 курс ЦДПУ ім. В. Винниченка)</p>
--	--	--

Висновки. Основною метою статті була спроба відповісти на питання – чи є адекватний переклад поетичних текстів, які містять неперекладні форми, можливим. Наша відповідь – так. Ми вважаємо основною метою поетичного перекладу – збереження образу, тобто задуму автора. На нашу думку, образ складається з окремих змістовних сем, які, у свою чергу, створюють ті почуття та відчуття, які хотів передати автор. Отже, максимальна передача таких сем – є завданням перекладача. Поетичний текст перекладу не може бути повним лексичним та граматичним відповідником тексту оригіналу. Досягнення перекладацької еквівалентності у цьому випадку є достатнім. Якщо у творі зустрічаються неперекладні форми (граматичні, лексичні), то на допомогу перекладачу може стати трансформація компенсації та лексичних і граматичних замінів. Однак, слід зазначити, що збереження рими і чіткого розміру вірша є бажаним. Крім того, кожен перекладач має право на творчість і свої знахідки, але це не повинно спотворювати текст та порушувати норму та узус мови перекладу, оскільки цей аспект є складовою адекватного перекладу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адаменко М.В. Особливості перекладу сучасної англомовної поезії / М. В. Адаменко // Лінгвістичні дослідження. – 2012. – Вип. 34. – С. 248-253. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > cgiirbis_64
2. Белинский В.Г. Полное собрание сочинений. Тт. 1 – 13. / В.Г. Белинский. – М.: «Искусство», 1953 – 1959, с. 18.
3. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я.И. Рецкер. – 3-е изд., стер. – М.: Р. Валент, 2007 (Калуга : Калужская типография стандартов). – 241 с.
4. Комисаров В.Н. Теория перевода. – М.: «Высшая школа». – 1990. – 253 с.

REFERENCES

1. Adamenko M.V. (2012). Osoblyvosti pereklady suchasnoi anglomovnoi poezii / M.V. Adamenko // Lingvistichni doslidzennya. Vypusk 34, p. 248-253, [Elektroni resurs]. Access: www.irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > cgiirbis_64

2. Belinskii V.G. (1953-1959). Polnoye sobraniye sochinenii. Vv. 1-13. / V.G. Belinskii. – М.: „Iskusstvo“, p. 18.
3. Retsker Ya. Jo. (2007). Teoriya perevoda i perevodcheskaya praktika. Ocherki lingvicheskoi teorii perevoda / Ya. Jo. Retsker. – 3 izd., ster., М.: R. Valent, (Kaluga: Kaluzskaya tipografiya standartov), 241 p.
4. Komisarov V.N. (1990). Teoriya perevoda. М.: Vysch. Shkola, 253 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ірина Чернишенко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: теорія та практика перекладу, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика.

Наталія Гречихіна – викладач кафедри іноземних мов Центральноукраїнського національного технічного університету.

Наукові інтереси: теорія та практика перекладу, специфіка термінологічної лексики в науково-навчальних текстах.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Iryna Chernyshenko – Candidate of Sciences (in Pedagogy), Associate Professor of the Translation, Applied and General Linguistics Department in Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University (Kropyvnytskyi).

Scientific interests: theory and practice of translation, psycholinguistics, and cognitive linguistics.

Natalia Grechikhina – the lecturer of the Foreign Language Department of the Central Ukrainian National Technical University (Kropyvnytskyi).

Scientific interests: theory and practice of translation, the specific features of terminological lexis in academic texts.

УДК 81-115:[811.112.2:811.161.2]

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.93>

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ У ГАЛУЗІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Микола ВЕРЕЗУБЕНКО (Кропивницький, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-8525>

e-mail: verezubenko@ukr.net

ВЕРЕЗУБЕНКО Микола. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ У ГАЛУЗІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ. У роботі розглянуто та проаналізовано особливості юридичних текстів німецькою та українською мовами. Висвітлено лексико-граматичні особливості німецьких юридичних текстів та способи їх перекладу українською мовою. Окреслено поняття, види та роль юридичного перекладу, охарактеризовано етапи та принципи перекладу юридичних текстів та їх особливості, які повинен знати професійний перекладач; визначено особливості цих етапів у перекладі юридичних текстів. Юридичний переклад – це мовно-юридична процедура, а отже знання перекладача текстів в галузі права мають бути не лише мовні та перекладацькі, а й юридичні.

Ключові слова: юридичний текст, лексико-граматичні особливості, види юридичного перекладу, принцип перекладу, етапи перекладу, галузь права.

VEREZUBENKO Mykola. LEXICAL AND GRAMMATICAL PECULIARITIES OF TRANSLATION OF GERMAN TEXTS IN THE FIELD OF LAW. The peculiarities of legal texts in German and Ukrainian are considered and analyzed in the paper. Lexical and grammatical peculiarities of German legal texts and ways of their translation into Ukrainian are explained. The concept, types and role of legal translation are outlined, the stages and principles of translation of legal texts and their peculiarities, which a professional translator should know, the features of these stages in the translation of legal texts are identified. Legal translation is a linguistic and legal process, so the knowledge of a translator in the field of law must be not only linguistic and translational but also legal. The types of legal systems of the world and their impact on legal translation have been clarified, the legal systems of Germany and Ukraine are described, they belong to one Romano-German legal system, but still have many distinctive features. The author outlines necessary background knowledge for a translator of legal texts. The peculiarities of legal translation are outlined, the lexical and grammatical features of German legal texts and the lexical and grammatical transformations used for their translation are specified. Lexical peculiarities are first and foremost the use of terms, clichés and abbreviations, while grammatical ones are the use of means of expression of duty, condition. A special structure of sentences of legal texts is revealed - frequent use of complex common sentences. These peculiarities are often combined and demand the usage of lexical-grammatical transformations for proper translation: antonymic, descriptive translation and compensation. The features of